The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine

Military Science. Vol. 2 No. 3 (2024)

DOI: 10.62524/msj.2024.2.3.20

Рекомендації щодо розвитку спроможностей Збройних Сил України на основі воєнно-стратегічного аналізу

Степан Возняк
кандидат технічних наук, старший науковий співробітник
начальник науково-дослідного відділу
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: step_voz@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9015-813X

Володимир Дідіченко
кандидат військових наук, старший науковий співробітник
науковий співробітник
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: DVP1951@ukr.net
ORCID: 0000-0002-0440-2299

Іван Марко
доктор економічних наук, професор
провідний науковий співробітник
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: i.marko94@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2590-3623

Руслан Тарасов
командир військової частини
Київ, Україна
e-mail: ruslan91976@ukr.net
ORCID:0000-0002-3413-2920

Євген Лисенко
заступник командира військової частини
Київ, Україна
e-mail: evgenlisenko6@gmail.com
ORCID: 0009-0007-7107-3337

Анотація. Актуальність статті обумовлена необхідністю визначення того, як розвивати спроможності Збройних Сил України для дій у майбутньому безпековому середовищі.

У статті аналізується майбутнє безпекове середовище світу та Європи, яке характеризується високою складністю, непередбачуваністю та нестабільністю. Розглядається вплив геополітичної конкуренції між США та Китаєм, розвиток технологій високоточної зброї, а також роль НАТО у забезпеченні колективної безпеки. Особливу увагу приділено питанням, що стосуються адаптації систем оборонного планування НАТО до умов України, включаючи потенціал застосування готових стратегій, інтеграцію різних систем планування

та використання окремих процедур Альянсу. Висвітлюються виклики та можливості реформування оборонного планування Збройних Сил України для підвищення їхніх військових спроможностей та сумісності з євроатлантичною системою безпеки. На основі воєнно-стратегічного аналізу надаються рекомендації щодо розвитку спроможностей Збройних Сил України.

Матеріали статті становлять практичну значущість для фахівців, які відповідають за розроблення документів оборонного планування, а саме Об'єднаної операційної концепції, Стратегії розвитку Збройних Сил України та видів, окремих родів військ (сил).

Ключові слова: воєнно-стратегічний аналіз, рекомендації, спроможності.

Вступ (Introduction)

У майбутньому Україна може знову стикнутися із загрозою застосування військової сили з боку російської федерації. У цьому контексті виникає питання: як Збройні Сили України (ЗС України), зважаючи на зміну безпекового середовища, особливості ведення бойових дій у сучасних конфліктах і обмеженість наявних ресурсів, мають діяти у складі сил оборони держави, щоб ефективно стримати потенційного агресора?

У контексті цих викликів особливо актуальним є питання щодо реформування системи оборонного планування ЗС України. Використання досвіду НАТО та його держав-членів, а також адаптація передових практик до національних умов можеnm стати ключем до зміцнення обороноздатності та інтеграції України в євроатлантичну безпекову спільноту. У статті висвітлено основні підходи до планування оборонних спроможностей, зокрема можливі стратегії їх епровадження, а також надано рекомендації, необхідні для успішного використання таких стратегій.

Методологічна основа (Methodological Framework)

На основі воєнно-стратегічного аналізу, нових тенденцій ведення збройної боротьби та перспективних напрямів розвитку військової науки і техніки, підходів до планування у провідних країнах світу і з огляду на досвід російсько-української війни розробити рекомендації щодо переходу на систему планування НАТО.

Результати і обговорення (Results and Discussions)

Майбутнє безпекове середовище на світовій та європейській арені характеризуватиметься складністю, непередбачуваністю й нестабільністю. Збройна агресія росії проти України стала яскравим свідченням обмеженої ефективності міжнародних організацій та альянсів у забезпеченні миру в регіоні. На стратегічному рівні прогнозується продовження формування біполярного світового порядку, ключовими гравцями якого залишатимуться США і Китай. Обидві держави намагатимуться посилити свій глобальний вплив, створюючи нові союзи та залучаючи партнерів. Основна конкуренція між ними відбуватиметься в економічній площині з акцентом на зростання оборонних витрат і розвиток високотехнологічної зброї.

Водночас, НАТО залишиться основною системою колективної безпеки, продовжуючи збільшувати фінансування на модернізацію власних збройних сил. Основною загрозою для Альянсу залишатиметься росія, тоді як Китай дедалі більше буде сприйматися як виклик безпеці та інтересам країн-учасниць. Особливу увагу буде також зосереджено на посиленні оборонних спроможностей східного флангу НАТО. Спільні дії ЄС та НАТО будуть спрямовані на зміцнення оборонних механізмів для протидії викликам у регіоні, включаючи залучення України. росія й надалі перешкоджатиме євроінтеграції України, застосовуючи широкий спектр методів впливу: від енергетичного шантажу й кіберзагроз до інформаційної війни та

провокацій на релігійному ґрунті.

У перспективі військові конфлікти все більше орієнтуватимуться на зменшення прямого контакту між військовими на полі бою. Пріоритет буде надано знищенню противника на значних дистанціях. Для цього прогнозується широке об'єднане застосування різноманітних систем високоточної "розумної" зброї широкого призначення, використання роботизованих і безпілотних засобів ведення збройної боротьби на повітряних, надводних (підводних), космічних та наземних бойових платформах, що забезпечить виконання завдань у складних операційних умовах з мінімальним ризиком для життя особового складу: систем протиракетної та протиповітряної оборони, стратегічної радіоелектронної боротьби, гіперзвукового, високоточного, електромагнітного, лазерного, інфразвукового озброєння та кіберзброї, безпілотних повітряних та морських апаратів, роботизованих комплексів та штучного інтелекту в системах управління військами [1-3]. Водночас зі зростанням масштабу воєнного конфлікту значно підвищуватиметься складність досягнення мінімальних безпосередніх бойових контактів. На думку аналітиків [4], воєнні дії будуть здійснюватися у багатодоменному операційному середовищі.

Аналіз показав, що оборонне планування є ключовим елементом для ефективного розвитку ЗС України [5], оскільки дозволяє визначити пріоритети та спрямувати ресурси на найважливіші напрямки. Воно забезпечує адаптацію військових спроможностей до актуальних і майбутніх загроз, враховуючи геополітичну ситуацію та досвід сучасних конфліктів. Завдяки плануванню відбувається поступова модернізація техніки, озброєння та впровадження новітніх технологій, що підвищує обороноздатність країни. Крім того, це створює основу для інтеграції ЗС України в НАТО, сприяючи зміцненню безпеки як держави, так і регіону.

Угода про стандарти НАТО (NATO Standard Agreement) починається зі слів про те, що кожна країна має свою систему планування, школу та традиції, але для взаємного порозуміння та ефективного застосування військ (сил) країни в операціях об'єднаних сил члени Альянсу погоджуються на розроблення цієї Угоди.

Через процес планування оборони НАТО визначає спроможності, просуває їхній розвиток та постачання членами Альянсу таким чином, щоб кожний з них міг реалізувати цілі їхньої безпеки та оборони.

Добровільно беручи участь у процесі планування оборони НАТО, члени Альянсу можуть гармонізувати свої національні плани з планом НАТО.

Планування оборони НАТО призначене для впливу на національні зусилля з планування оборони, визначення пріоритетів майбутніх потреб у спроможностях НАТО, розподілу цих спроможностей між кожним членом Альянсу як цілей планування, сприяння їхній реалізації та здійснення регулярного оцінювання прогресу.

У результаті аналізу джерел [6, 7] з'ясовано, що для переведення ЗС України на систему оборонного планування НАТО, можливі декілька стратегій їх виконання, а саме:

1. Використання готової системи планування розвитку спроможностей однієї з держав – членів НАТО.
2. Взаємна інтеграція двох систем планування розвитку спроможностей до єдиної, яка б використовувала кращі процедури цього процесу з урахуванням умов України.
3. Використання фрагментів (окремих процедур) планування спроможностей НАТО для розвитку військових формувань ЗС України.

Усі три стратегії є працездатними й прийнятними у ЗС України, але їхнє втілення передбачає особливості їх використання, витрати ресурсів (матеріальних і часу), очікуваний результат.

Реалізація будь-якої стратегії враховує, спирається та залежить від наступних характеристик систем планування в державі та збройних силах:

особливостей системи планування розвитку держави та збройних сил (національні традиції, культура, дисципліна планування та виконання програм і планів);

економічних умов реалізації програм і планів, організації постачання ресурсів до збройних сил;

побудови системи і спрямованості військової освіти;

розвитку нормативно-правової бази планування розвитку держави, збройних сил, оборонного планування;

наявності підготовлених кадрів для розроблення стратегії та її втілення на початковій фазі переходу;

належності до блоків та союзів (членство в НАТО та участь в операціях об'єднаних сил Альянсу, Євросоюзу тощо).

Доцільність використання цих стратегій для переходу на планування розвитку спроможностей ЗС України буде визначатись витратою ресурсів та часу на її втілення.

Умови реалізації цієї стратегії мають включати спільні риси, які б дозволяли використовувати систему планування іншої держави, а саме:

схожість систем планування розвитку держави та збройних сил;

схожість економічних умов реалізації програм і планів;

схожість систем і спрямованості військової освіти;

схожість нормативно-правової бази планування розвитку держави, збройних сил, оборонного планування;

схожість систем постачання ресурсів до збройних сил;

наявність підготовлених кадрів для розроблення стратегії та її втілення на початковій фазі переходу;

членство в НАТО та участь в операціях об'єднаних сил Альянсу, Євросоюзу.

Обрана стратегія використання для планування розвитку спроможностей ЗС України системи планування ЗС США серед позитивних рис має такі:

її не треба створювати, вона працездатна та готова для використання в умовах існуючої системи планування розвитку США;

вона працездатна в умовах розвиненого внутрішнього ринку послуг та оборонних ресурсів, великих можливостей із закупівлі й постачання оборонної продукції, послуг на зовнішньому ринку оборонних ресурсів, технологій, виробництва, розвиненої мережі кооперативних зв'язків щодо розроблення, виробництва й випробування озброєння та військової техніки;

забезпечує рівень задоволення потреб збройних сил у ресурсах, відповідає світовим стандартам;

має розвинену структуру обґрунтування, планування та реалізації концепцій, програм і планів розвитку спроможностей збройних сил, є лідером методичного забезпечення розвитку спроможностей та донором їх створення серед членів Альянсу.

Усі ці можливості військово-політичне керівництво США готове запропонувати Україні для переходу на планування розвитку спроможностей ЗС України.

Але, як показує досвід переходу на таку систему планування, є й неприйнятні (недосяжні на середньо- та короткострокову перспективу) для втілення в Україні риси, а саме:

вона ефективна в умовах функціонування США і не пристосована до умов України, які є проявом слабкої ресурсної, виробничої, дослідницької бази;

системи планування розвитку держави та збройних сил суттєво відрізняються (метою, обсягами завдань; ступенем задоволення потреб у ресурсах; станом виробництва оборонної продукції, ступенем втілення новітніх технологій у виробництво оборонної продукції), що потребує значної та довготривалої перебудови наявної в Україні системи;

ресурсні можливості, що підсилені відповідною нормативно-правовою базою для

ефективного планування розвитку спроможностей збройних сил США, значно відрізняються від ресурсних можливостей України, що робить темпи можливостей і темпи реформування сфер оборони неспіврозмірними.

Перехід до планування розвитку спроможностей ЗС України з використанням наявної системи планування ЗС США потребує удосконалення:

нормативно-правової бази, що регламентує планування на основі спроможностей;

організаційної структури системи оборонного планування на всіх рівнях органів управління та підрозділів, що забезпечують ЗС України ресурсами;

підготовки населення до служби у ЗС України;

системи освіти для підготовки та перепідготовки кадрів (слід готувати цілеспрямовано кадри, готові до виконання своїх обов'язків без додаткової підготовки після призначення на посаду);

системи підготовки та комплектування особовим складом, організації призову (слід готувати професійно готових до виконання поставлених завдань спеціалістів, комплектувати військові формування особовим складом винятково за обліковими спеціальностями, фізично, професійно та морально здатним виконати завдання);

підготовки ЗС України, сертифікації підрозділів та військових частин щодо здатності виконати поставлені завдання;

системи управління з широким використанням інформаційно-аналітичних систем;

військової інфраструктури для забезпечення ефективного функціонування організаційної структури ЗС України;

готовності та взаємосумісності військових формувань до участі у складі об'єднаних сил.

Головною проблемою переходу на систему планування спроможностей ЗС України залишається неготовність держави повною мірою забезпечити ресурсами такий перехід.

Висновок (Conclusion)

У статті представлено погляд авторів на проблему розвитку спроможностей ЗС України з урахуванням реалій сучасної збройної боротьби.

На основі проведеного воєнно-стратегічного аналізу запропоновано три стратегії переходу України на планування оборони. Розглянуто досвід держав – членів НАТО під час планування розвитку спроможностей власних збройних сил. На прикладі системи планування розвитку спроможностей збройних сил США розроблено рекомендації для ЗС України. Визначено, що використання адаптованих стратегій планування НАТО сприятиме розвитку ЗС України, але потребуватиме врахування особливостей української економіки, ресурсної бази та нормативно-правової системи. Перехід на систему планування НАТО потребує залучення значних обсягів ресурсів і часу, особливо в умовах ведення воєнних дій, оскільки є ризики часткової втрати управління військами (силами) в процесі їхньої трансформації.

Водночас, для реалізації ефективного оборонного планування в Україні необхідно вдосконалити систему військової освіти, підготовки кадрів, інфраструктури та управління, що забезпечить відповідність світовим стандартам.

Рекомендації (Recommendations)

Запропоновані у статті рекомендації доцільно застосувати для вдосконалення законодавства стосовно оборонного планування та розвитку ЗС України, зокрема для гармонізації нормативної бази зі стандартами НАТО та ЄС. Також рекомендації можуть бути корисними у роботі наукових та аналітичних центрів, що займаються питаннями оборони й безпеки, у підготовці стратегічних прогнозів і консультацій центральним органам виконавчої влади.

Використані джерела (References)

1. Mirnenko, V., Cherep, V., Vozniak, S., & Mytchenko, S. (2024). Armed Forces of Ukraine's mission and vision. *Military Science, 2* (2), 131–139.
2. *Візія Генерального штабу ЗС України щодо розвитку Збройних Сил України на найближчі 10 років*. (2020). https://www.mil.gov.ua/special/news.html?article=55107
3. *Розвідки західних країн про поточне безпекове середовище*. (2023). https://armyinform.com.ua/2023/07/25/rozvidky-zahidnyh-krayin-pro-potochne-bezpekove-seredovyshhe/
4. Іващенко, А. М., Гордійчук, В. В., & Андріянова, Н. М. (2022). Концепція багатодоменних операцій та її застосування силами оборони. *Збірник наукових праць ЦВСД, 3* (76), 62–67.
5. Президент України. (2024) *Про нарощування спроможностей сил оборони.*
6. Capabilities-Based Assessment (CDA) User`s Guide Version 3. Force Structure, Researches, and Assessment Directorate (JCS J08)/ March 2009.
7. Дєнєжкін, М. М., Дідіченко, В. П., & Середюк, С. А. (2020). *Основні положення оцінювання спроможностей військових формувань під час планування їх розвитку. Інформаційно-аналітичні матеріали.* ЦНДІ ЗС України. С. 123. Інв. № 29373.

Recommendations for the development of the capabilities of the Armed Forces of Ukraine based on military-strategic analysis

Stepan Vozniak
candidate of technical sciences, senior researcher
Head of Department
The Central Research Institute of theArmed Forces of Ukraine
03049, Povitrianykh syl avenue, 28 B, Kyiv, Ukraine
e-mail: step_voz@ukr.net
ORCID:0000-0002-9015-813X

Volodymyr Didichenko
candidate of military sciences, senior researcher
Research Fellow
The Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine
03049, Povitrianykh syl avenue, 28 B, Kyiv, Ukraine
e-mail: DVP1951@ukr.net
ORCID: 0000-0002-0440-2299

Ivan Marko
Dr of economic sciences, professor
Leading Research Fellow
The Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine
03049, Povitrianykh syl avenue, 28 B, Kyiv, Ukraine
e-mail: i.marko94@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2590-3623

The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine

Military Science. Vol. 2 No. 3 (2024)

Ruslan Tarasov
The commander of the military unit
Kyiv, Ukraine
e-mail: ruslan91976@ukr.net
ORCID:0000-0002-3413-2920

Yevhen Lysenko
Deputy Commander of the Military Unit
Kyiv, Ukraine
e-mail: evgenlisenko6@gmail.com
ORCID: 0009-0007-7107-3337

Abstract. The relevance of the article is due to the need to determine how to develop the capabilities of the Armed Forces of Ukraine for operations in the future security environment.

The article analyzes the future security environment of the world and Europe, which is characterized by high complexity, unpredictability and instability. The impact of geopolitical competition between the USA and China, the development of high-precision weapons technologies, as well as the role of NATO in ensuring collective security are considered. Special attention is paid to the issues of adapting NATO defense planning systems to the conditions of Ukraine, including the potential for applying ready-made strategies, integrating different planning systems and using individual Alliance procedures. The challenges and opportunities for reforming the defense planning of the Armed Forces of Ukraine to increase their military capabilities and compatibility with the Euro-Atlantic security system are highlighted. Based on the military-strategic analysis, recommendations are provided for the development of the capabilities of the Armed Forces of Ukraine.

The materials of the article are of practical importance for specialists responsible for the development of defense planning documents, namely the Joint Operational Concept, the Strategy for the Development of the Armed Forces of Ukraine and the types and individual branches of the armed forces (forces).

Keywords: military-strategic analysis, recommendations, capabilities.